

Stendörren

Geologi

Reservatets berggrund är 1,8 miljarder år gammal och består till största delen av en rödaktig gnejs som uppvisar tydliga spår av hur berget har knådats när det omvandlades. Här och var i klipporna finns det sprickor som har fyllts ut med den grovkristallina bergarten pegmatit eller svart diabas. I området finns det gott om spår efter inlandsisen, som försvann härifrån för ca. 10 000 år sen. Detta i form av räfflor, huggmärken, block och rundade hållar. Ett annat spår efter isen är strandvallar som isen sköt ihop och som sen svallats av havet under landhöjningen vilket resulterat i att det finare materialet har frångilts och de grövre blocken och stenarna har blivit kvar.

Kulturhistoria

Namnet Stendörren omnämns första gången i den danska farledsbeskrivningen "Navigato Danica", Valdemarsleden, från 1200-talet. Det är den smalaste delen av sundet som avses; porten ut mot havet eller in i skyddad farled. Just vid denna smala passage låg på 1600-talet en krog, Stendörrens krog. Den var till för sjömän och kunde utnyttjas under 8 dagar i väntan på bättre väder eller gynnsammare vindar. Själva gården Aspnäset tillkom 1884 och låg då under Hånö säteri, där man till att börja med betalade arrendet med dagsverken.

Detta förhållande gällde också för fiskarbostället Stendörren, tvärs över sundet på Ekholmen, Krampö. Överlevnaden byggde på kombinerat jordbruk, transporter, fiske, hantverk, service m.m något som än idag är försörjningen för många skärgårdsbor.

Så här hittar Du till Stendörrens naturreservat

Från E 4 tag väg 219 mot Studsvik och följ därefter skyltarna mot Stendörren.

Naturum Stendörren

Vackert beläget vid den livligt trafikerade skärgårdsfarleden och vid det gamla fiskarstället Aspnäset ligger naturum Stendörren. Byggnaden har formen av Sörmlands landskapsfågel, fiskgjusen. Här finns en fast utställning och tillfälliga temautställningar som tar upp skärgårdens och Östersjöns flora, fauna, geologi, kulturhistoria och miljö. Föreläsningar, temavandringar och andra aktiviteter pågår under hela sommaren i naturum och i naturen runtomkring. I naturum träffar du våra kunniga guider som hjälper dig tillrätta, ger dig den information du behöver eller guidar dig runt i reservatet.

Kulturmarken runt naturum hålls öppen med hjälp av betande får och det finns små allmogekrakar med äldre spannmålsorter och utrotninghotade åkerogräs. Vid naturum ligger också allmogebåtar från slutet av 1800-talet. Allt detta kan ge en bild av hur ett boställe med skärgårdssmåbruk kombinerat med skärgårdsfiske såg ut. Du kan också få se äldre brukningsmetoder demonstreras i markerna under säsongen.

Kontakt: 0155-26 31 80 · naturum.stendorren@lansstyrelsen.se
www.naturumstendorren.se

Ytterligare information:

Länsstyrelsen i Södermanlands län
611 86 Nyköping · 0155-26 40 00
www.lansstyrelsen.se/sodermanland
Produktion: Länsstyrelsen i Södermanlands län
Kartor: Nyköpings OK
Foto: Bengt Ekman
Tryck: E-print 2009

Länsstyrelsen

Välkommen till Stendörrens naturreservat

Området består av c:a 900 ha kust- och skärgård som avsatts för sina stora naturvärden och för att göra det tillgängligt för friluftsliv. Ett annat syfte är att informera om naturvård, miljö och kulturhistoria. En del av reservatet är området kring Griskär 1 sjömil ut i havet. Hit når du med båt. Fastlandsdelen med närliggande öar är tillgänglig till fots. Via hängbroar och spänger kan du komma ut till havsbandet med utsikt över farleden och horisonten. I området finns grillplatser med vedförråd, sopmajor, toaletter och vindskydd, dessutom ett utsiktstorn från vilket en stor del av skärgården kan beskådas. Markerade vandringsleder av olika längd hjälper dig att hitta till bra rastplatser. För dig som är rörelsehindrad är en särskild slinga i ordningställd, och om du kommer med någon av passagerarbåtarna finns en ramp från bryggan till vägen.

Till Stendörren kommer du alla årstider för olika ändamål; fiska, bada, vandra, åka skridskor eller bara koppla av.

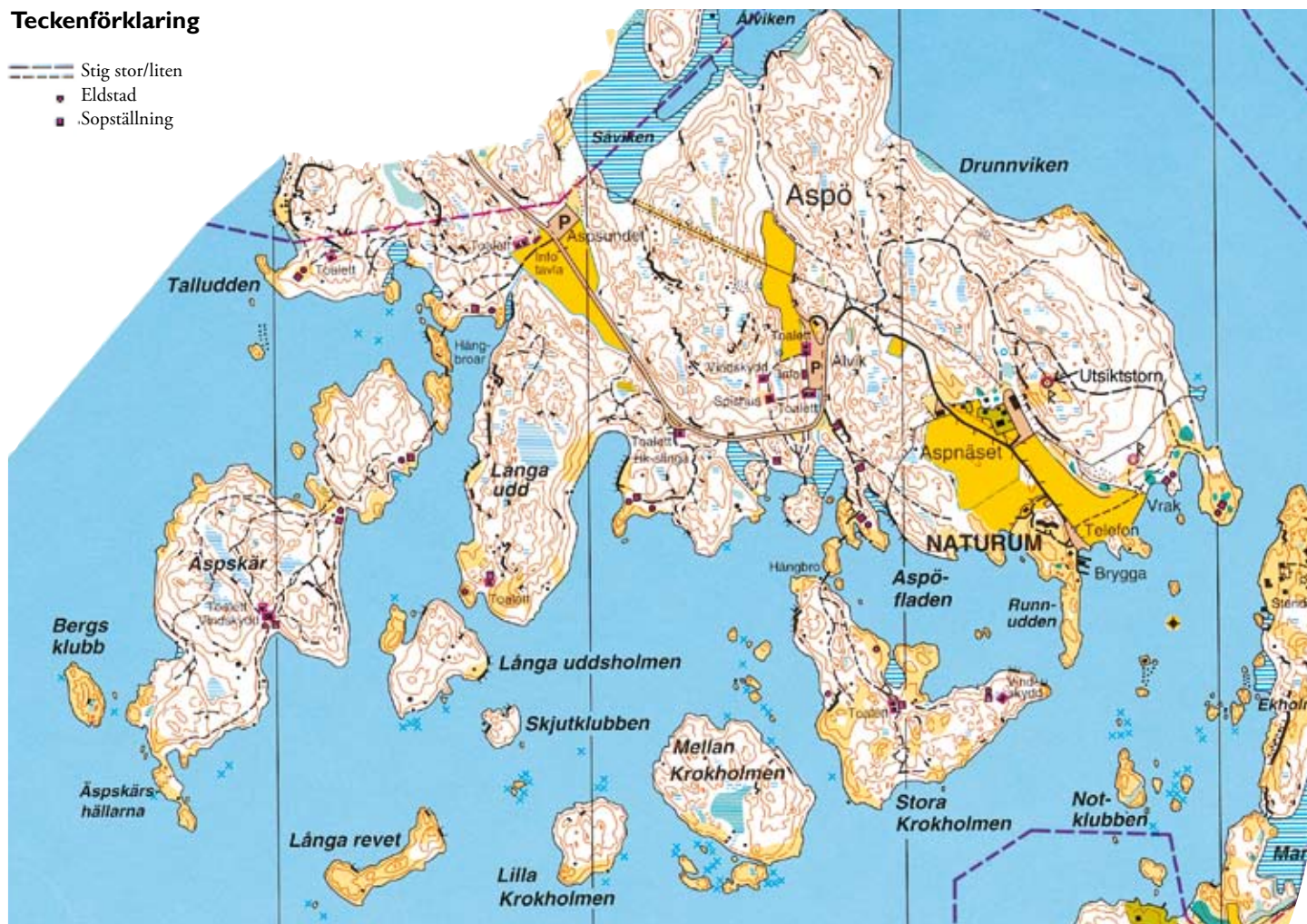
I naturreservatet finns särskilda regler som du måste följa:

- Skada inte mark, berg eller växtlighet
- Stör ej djurlivet
- Håll alltid hunden kopplad
- Stör ej andra med radio eller liknande
- Elda endast på grillplatser eller tag med egen grill
- Släng skräp och toapapper i sopmajorna
- **Du får inte tälta, ställa upp husvagn eller husbil över natten på fastlandsdelen eller öarna norr om den inre skärgårdsleden**

Teckenförklaring

- Stig stor/liten
- Eldstad
- Sopställning

Naturen

Inom reservatet kommer du att träffa på skilda miljöer och biotoper. Mestadels är det orörd natur med allt från näringsrika strandängar och rika granskogar till hållmarker med martallar och renlavar. Runt gårdarna Aspnäset, Stendörren och Griskär finns små åkrar och hagmarker. I hela reservatet gör sig Östersjön påmind eftersom det aldrig är mer än ett stenkast dit. Östersjön, som i sin historia varierat mellan sött och salt vatten, är idag ett innanhav med bräckt vatten.

Denna miljö är befolkad av en mängd individer, dock inte så många olika arter eftersom de flesta inte klarar att leva i ett vatten som varken är salt eller sött.

Flora och fauna

Artrikedomen är begränsad så som den brukar vara i kustlandskap utan kalk i berggrunden. Du hittar dock många olika växter typiska för sin växtplats. I skogen kan du se skvattram, olika vitmossor och bär. På hållmarkerna bland tallarna växer flera arter skorplavar, renlavar och krustätel. Kommer man ned på strandängarna syns kustarun, smultronklöver och gåsört och går du vidare till stenstranden stöter du på strandkrypa och vänderot. Ute på de kalare klipporna hittar man gräslök, gul fetknopp, styvmorsviol och bergsyra. Djurlivet som du möter på Stendörren består till stor del av sjöfågel. Fisktaräna, silvertärna, ejder, fiskmå, gråtrut, havstrut, storskrake och strandskata rör sig ständigt i reservatet. Det är heller inte ovanligt att havsörnen seglar över trädtopparna. Bland däggdjur är både älg, rådjur, grävling, räv och skogshare vanliga. De visar sig inte ofta dagtid för besökare men du kan förstås se spår efter dem i reservatet.